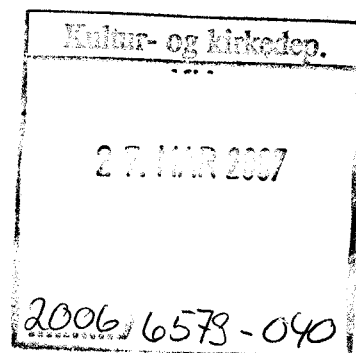

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Vår sak nr:587/07 BA

Arkivnr: 011:728

Deres ref:

Dato:26.03.2007

HØRING OM BIBLIOTEKUTREDNINGEN "BIBLIOTEKREFORM 2014"

Norsk Tjenestemannslag(NTL) har fått saken til høring. Våre kommentarer er utarbeidet i tett samarbeid med berørte organisasjonsledd. NTL mener at det er ønskelig med en bibliotekreform, og at utredningen "Bibliotekreform 2014" gir et godt utgangspunkt for å oppnå dette.

Bibliotekene er viktig i dagens samfunn

- for å sikre at befolkningen får innfridd en demokratisk rett til fri tilgang til informasjon og ved å gi alle gratis tilgang til oppdatert IKT-utstyr og kyndig veiledning – bibliotekene er en viktig faktor i sosial utjamning
- for å fremme formidlingen av litteratur og andre kulturuttrykk rundt om i landet, og som en møteplass i lokalsamfunnet
- i utdanningssamfunnet og som en viktig faktor i grunnutdanning, høgre utdanning og i livslang læring
- i det flerkulturelle Norge
- ved å stimulere leseferdigheter og gi alle tilgang til relevant materiale
- som globalt nettverk
- ved å tilby en attraktiv offentlig møteplass i lokalsamfunnet, som er åpen for alle.

NTL mener at utredningen i hovedsak gir et godt bilde av de mange utfordringene som norsk biblioteksektor står overfor i årene framover. Vi vil i vår uttalelse trekke fram områder vi mener er særlig viktige.

Konkurransen mellom fag- og forskningsbibliotekene

Med dagens resultatbaserte finansieringsmodell for høyere utdanning gjøres gode bibliotek tjenester til en konkurransefaktor for å sikre seg studenter og forskere. Dermed undergraves det solidariske nettverket som fagbibliotekene utgjør og som er grunnlaget for fri tilgang til forskningslitteratur.

Så lenge denne modellen består, vil alle universitetene og høyskolene være i konkurranse i et

**Norsk
Tjenestemannslag**

Møllergata 10
0179 Oslo

Telefon 23 06 15 99
Faks 23 06 15 55

post@ntl.no
www.ntl.no

Org.nr. NO 971043059
Bankgiro 9001.07.09996

marked og dette systemet er grunnleggende forskjellig fra folkebiblioteksektoren. Dette er et problem som må tas alvorlig innenfor rammen av NDB og bibliotekreformen forøvrig.

Det må være et mål å endre finansieringsmodellen slik at man får redusert innslaget av konkurransemomentet til et minimum.

Norsk digitalt bibliotek (NDB)

NDB ble lansert for flere år siden og en del viktige utfordringer må tas på alvor for å få dette til. Vi mener at NDB bør omfatte flere tjenester enn samsøk. Alle offentlige biblioteker må trekkes inn i utviklingen av NDB. NDB skal gi fri tilgang til en digital nasjonal kunnskapsbase og til internasjonal faglitteratur.

Samsøk

I utredningen omtales samsøk mellom norske bibliotek som et rent teknologisk spørsmål. Det er viktig å forstå at dette ikke lenger er et teknologisk problem.

Det fins standardiserte kommunikasjonsprotokoller som gjør at et biblioteksystem kan søke i katalogene i andre system. Disse er velutviklet og brukes allerede, bare ikke som en samlet tjeneste.

Skal man oppnå samsøk med høy kvalitet, må det samarbeides om data. Til tross for at teknologien nå ligger til rette for dette, så opererer fortsatt systemene innenfor sine egne "familier" (BIBSYS, Bibliofil, Thiedeman, MikroMarc, m.fl.).

Problemene i denne forbindelse er knyttet til deling av data på to plan.

For det første de rent deskriptive data. Med dagens teknologi og nasjonale regelverk burde det være mulig å få til at dokumenter katalogiseres én gang og at dataene deretter kan utnyttes av alle andre systemer. I dag skjer delingen først og fremst innenfor systemfamiliene.

For det andre gjelder det søkeinn ganger. Godt nasjonalt samsøk på dette planet forutsetter felles bruk av autoritetsregistre (felles navneformer på personer institusjoner, stedsnavn mm) og nasjonale verktøy for emnebeskrivelser.

Samsøk har altså ikke bare en ekstern side (for publikum), men en også en bibliotekintern som det har vært altfor lite fokus på.

Et første skritt for å få til nasjonalt samsøk og bestilling vil være å utvide funksjonaliteten i Norsk samkatalog for bøker til å vise utlånsstatus for eksemplarene. Samkatalogens primærfunksjon er lokalisering og kvaliteten på de bibliografiske dataene er varierende. Derfor kreves det andre løsninger for samsøk på lengre sikt.

Tilgang til sentrale kunnskapskilder

Tilgang til sentrale kunnskapskilder bør, - og kan, - gjennomføres snarest. Dette tiltaket gjør det mulig å gi alle bibliotekene tilgang til de norske kildene som allerede er digitalisert (leksika, ordbøker, tidsskrifter og aviser).

Privatisering og kommersialisering av bibliotekenes arkivfunksjon

Det representerer et problem at bibliotekene i stadig økende grad kjøper elektronisk tilgang fra

kommersielle leverandører der de før kjøpte materialet med "evig" tilgang fra egne og andre biblioteks samlinger. Denne privatiseringen av lagerholdet gjør tilgangen usikker både teknologisk og økonomisk.

Et norsk digitalt bibliotek bør også etablere ordninger for å sikre tilgang til nasjonale og internasjonale elektroniske ressurser.

Fri tilgang til informasjon

Samfunnet finansierer forskningen, men resultatene blir gitt bort til store kommersielle forlag, som tjener fett på å selge dem tilbake til forskersamfunnet. De store kommersielle forlagene har på denne måten i en årrekke svekket universitet- og høyskolebibliotekenes økonomi. For eksempel bruker UiO nå 36 millioner kroner pr år på å kjøpe elektronisk tilgang til internasjonale tidsskrifter, en tilgang særlig realfagene og medisin er helt avhengig av.

Det er svært viktig for forskningen i Norge og internasjonalt å utvikle nye økonomiske og organisatoriske løsninger for publisering, slik at universitets- og høyskolebibliotekene kan komme seg ut av forlagenes tvangstrøye. Teknologien finnes, så det er ikke noe problem.

Problemet er politisk, og at noen må sette i gang arbeidet for alvor med å etablere Open Access-tidsskriftsystem. Arbeidet må prioriteres, og betydelige ressurser må settes inn for å få dette til. Det er viktig at det gis økonomisk støtte til prosjekter for å etablere teknisk og organisasjonsmessig infrastruktur for Open Access-publisering. Inntil en levedyktig finansieringsmodell for slike tidsskrifter er skapt, må man også bidra økonomisk til driften av disse tidsskriftene.

ABM-portal

Vi er skeptisk til at det skal utvikles en ABM-portal, bl.a. fordi bibliotek og museum har forskjellige behov når det gjelder beskrivelsene av sine objekter (dokumenter, museumsgjenstander). Samtidig vil det være sterke berøringspunkter - bibliotekenes dokumenter omtaler museenes gjenstander. Det vil uten tvil være en berikelse for bibliotekenes og museenes kataloger om denne relasjonen også ble registrert hos begge. Det bør utredes hvordan dette praktisk og datamodellmessig kan utføres.

Informasjonskompetanse

Noen fag- og forskningsbiblioteker har utviklet verktøy som er lagt åpent på nettet til bruk for alle interesserte. Det er behov for videre utvikling av slike verktøy både for grunnutdanningen, for høgre utdanning og i perspektivet livslang læring. Veiledning i informasjonskompetanse må integreres i institusjonenes læringsplattformer og samtidig knyttes til bibliotekenes læringsarenaer både på nettet og fysisk.

Transportordning

Mange regioner er godt i gang med å etablere transportordninger mellom bibliotekene. Det beregnes en sterk økning i fjernlån når Samsøk blir etablert med bestillingsfunksjon. Det må sørges for at ikke transporten blir en hindring for en effektiv distribusjon.

Ikke bare digitalt, men også papir

Fag- og forskningsbibliotekene står nå i en situasjon hvor det "tradisjonelle" biblioteket med ansatte bibliotekarere, katalogisering, klassifikasjon, informasjons- og skranketjeneste, innlån og utlån, ikke minst bøker og tidsskrifter (også i papirform) finnes i fullt monn samtidig som det skjer

en utvikling på den digitale siden. Bildet er i høy grad sammensatt.

I enkelte fag er det det fysiske biblioteket, med historiske samlinger, som forskerne er best tjent med: I andre ligger hovedinteressen på å få rask online tilgang på konferanser og tidsskriftartikler. Andre igjen vil ha behov som i ulik grad kombinerer de to formene. Utfordringen nå er å ta vare på denne dualiteten og utvikle og forbedre denne innenfor den nye bibliotekreformen.

Biblioteklovgivningen

De aller fleste bibliotek er offentlige eller i høy grad offentlig finansiert. Juridisk er bibliotekene behandlet i forskjellige lover. De viktigste er:

- folkebibliotek og fylkesbibliotek i lov om folkebibliotek av 1985,
- skolebibliotek i opplæringsloven 1998 § 21-1 med forskrifter og
- universitets- og høyskolebibliotek i NOKUT-forskriften (forskrift 8.9.2005 nr 1040 om akkreditering, evaluering og godkjenning etter lov om universiteter og høyskoler) § 3-3, gitt med hjemmel i universitets- og høyskoleloven av 2005.

Andre viktige bibliotek er Nasjonalbiblioteket og Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek. Disse er ikke særskilt behandlet i lov eller i forskrift.

Bibliotekene er organisert under ulike eiere, under ulike departement og med ulike krav og forventninger.

I motsetning til i folkebibliotekene, er kompetansekravene til ansatte i fag- og forskningsbibliotek ikke regulert.

Formelt krav om tjenestetilbud, inkludert nettverkssamarbeid med andre, finner vi kun i folkebibliotekloven. Gratisprinsippet er hjemlet dels i folkebibliotekloven § 1 og dels i åndsverkloven av 1961 § 19.

Bibliotekene har i dag et omfattende samarbeid, særlig når det gjelder fjernlån. Utviklingen av det digitale bibliotek bringer oss ytterligere nærmere hverandre. Dessuten er det et politisk mål at alle innbyggere skal ha lik tilgang til kultur- og kunnskapskilder kunnskapsallmenning" (del I, s 16).

I Bibliotekutredningens del II går en i mer detalj inn på dette, hvor det fremheves som et prioritert tiltak å endre dagens biblioteklovgivning "for å sikre samarbeidet i et nasjonalt biblioteknettverk" (s. 241).

Det heter videre at bibliotekloven "bør endres slik at den pålegger alle offentlige bibliotek å delta i biblioteknettverket, blant annet gjennom å yte fjernlån og ved kunnskapsdeling" (s.st.). Dette er synspunkter NTL støtter. Samtidig viser vi til avsnittet ovenfor om konkurransen mellom fag- og forskningsbibliotekene.

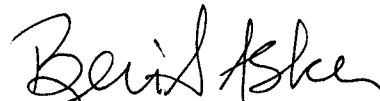
NTL anbefaler at departementet i en ny biblioteklovtekst tar inn bestemmelser som:

- sikrer videreføring av gratisprinsippet
- stiller konkrete krav til kompetanse i bibliotekene
- tar høyde for digitale ressurser og bibliotek tjenester og for evt andre framtidige nye medier ("medieavhengig")

- sikrer et nasjonal fjernlånssystem som innebærer økonomisk kompensasjon
- viderefører og styrker føringene i dagens lovgivning (§ 1)
- plasserer bibliotekene som en demokratisk rettighet for innbyggerne
- tydelig viser hvilken offentlig myndighet som har ansvar for bibliotek tjenestene på de ulike utdanningsnivåene

Med hilsen
NORSK TJENESTEMANNSLAG

John Leirvaag

Berit Asker